

EDUSKUNNAN
TYÖASIAINVALIOKUNTA

Helsingissä

19 päivänä huhtikuuta 1994

Lausunto n:o 2

Lakivaliokunnalle

Lakivaliokunta on pyytänyt 11 päivänä helmikuuta 1994 päivätyllä kirjeellään työasiainvaliokunnalta lausunnon hallituksen esityksestä n:o 95/1993 vp oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevaksi lainsäädännöksi.

Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina lainsäädäntöneuvos Jarmo Littunen oikeusministeriöstä, hallitusneuvos Esa Lonka, osastopäällikkö Mikko Hurmalainen ja vanhempi hallitussihteeri Antti Posio työministeriöstä, lakimies Ulla Liukkunen Uudenmaan työsuojelupiiristä, erikoistutkija Pirkko Kiviaho tasa-arvoasiain neuvottelukunnasta, lakimies Pentti Itkonen Akavasta, varatuomari Rauno Lindahl Liiketyöntantajain Keskusliitosta, lakimies Arjo Suonperä Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestöstä, neuvottelupäällikkö Tapio Wallin Suomen Teknisten Toimihenkilöjärjestöjen Keskusliitosta ja lainopillinen asiamies Hannu Rautiainen Teollisuuden ja Työntantajain Keskusliitosta.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan rikoslakiin otettaviksi uudet säännökset, joiden mukaan myös oikeushenkilö voitaisiin tuomita rangaistukseen sen toiminnassa tapahtuneen rikoksen johdosta. Voimassa olevan lain mukaan rangaistukseen voidaan tuomita ainoastaan ihmisiä eli

niin sanottuja luonnollisia henkilöitä. Rangaistukseksi ehdotetaan yhteisösakkoa, joka olisi luonteeltaan täysin uusi seuraamus.

Oikeushenkilö voitaisiin esityksen mukaan tuomita yhteisösakkoon sellaisten rikoslaisissa rangaistaviksi säädettyjen tekojen johdosta, joista näin on laissa erikseen todettu. Yhteisösakkoon voitaisiin tuomita periaatteessa mikä tahansa oikeushenkilö, myös julkisyhteisö. Valtion ja kuntien vastuun ulkopuolelle jäisivät kuitenkin julkisen vallan käyttämisessä tehdyt rikokset.

Valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja taroituksenmukaisena. Yhteisösakkoa ei ehdoteta työrikosten seuraamukseksi. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tämä on sen esityksen yleisen linjan mukainen, että uuden seuraamuksen käyttö aloitetaan varoen ja seuraamus ulotetaan vain harvoihin rikoslajeihin. Työoikeuden nykyinen seuraamusjärjestelmä on laaja ja monipuolinen eikä tällä alueella ole tarvetta uudelle rangaistukselle.

Edellä esitetyn perusteella työasiainvaliokunta esittää kunnioittavasti,

että lakiehdotukset hyväksyttäisiin muuttamattomina.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Lindroos, varapuheenjohtaja Nordman (osittain), jäsenet Hautala (osittain), Häkämies, Koistinen (osittain), Komi, Kuittinen, Laitinen (osittain), P. Leppä-

nen (osittain), Morri, Mäkipää, Rimmi, J. Roos (osittain), Taina (osittain), Takala (osittain), Viljamaa ja Viljanen (osittain) sekä varajäsenet Hiltunen (osittain), Kalli (osittain) ja Koskinen (osittain).

Eriävä mielipide

Hallituksen esitys oikeushenkilön rangaistusvastuusta liittyy rikoslain uudistukseen, josta jätettiin aivan viime valmisteluvaiheissa pois yhtei-

sösakon soveltaminen työrikoksiin. Hallituksen perustelut tälle ovat varsin heikot. Rikoslakiprojektin tavoitteisiin kuului oikeushenkilön ran-

gaistusvastuun toteuttaminen mahdollisimman kattavasti.

Työrikoksia tehdään nimenomaan yhteisömuotoisessa taloudellisessa toiminnassa. Olisi erittäin tärkeää voida kohdistaa moite työnantajan toimivaan yritykseen, ei vain työnantajan edustajaan. On yleisen oikeustajun vastaista, että yritys voi jatkaa syyttömänä.

Yhteisövastuu myös heikentäisi yritysten houkutusta hankkia taloudellista etua työrikoksin ja lisäisi siten yleisestävyyttä.

Yhteisösakon uhka kannustaisi yrityksiä suunnittelemaan ja järjestämään toimintansa siten, että esimerkiksi tapaturmariskit ehkäistäisiin mahdollisimman hyvin. Se ehkäisisi myös syrjintää ja edistäisi työaika-suojelua.

Hallitus esittää yhteisösakon soveltamista ympäristörikoksiin. Yhteisösakko tulisi ulottaa myös työrikoksiin siitäkin syystä, että työrikokset liittyvät asiallisesti usein ympäristörikoksiin. Ruotsin lainsäädännössä työympäristörikos on yksi ympäristörikosten muoto.

Helsingissä 19 päivänä huhtikuuta 1994

Heidi Hautala
Marja-Leena Viljamaa

Eila Rimmi
Reijo Laitinen
Jukka Roos

Pekka Leppänen
Reijo Lindroos

Erityisesti törkeät työturvallisuusrikokset muistuttavat usein ympäristörikoksia. Ympäristörikos saattaa alkaa yrityksen sisältä työrikokseksi, jolloin ensin vaarannetaan työturvallisuutta. Vähitellen vaara leviää yrityksen seinien ulkopuolelle muuttuen selväksi ympäristörikokseksi. Myös talousrikollisuuden torjunnassa työrikokset liittyvät ympäristörikoksiin.

Työrikokset kuuluvat yhteisö-rangaistuksen piiriin useissa EU:n jäsenvaltioissa.

Edellä olevan perusteella esitämme,

että oikeushenkilön rangaistusvastuu yhteisösakon muodossa olisi tullut ulottaa koskemaan myös eräitä rikoslain työrikoksia koskevassa 47 luvussa mainittuja vakavampia työrikoksia, nimittäin työturvallisuusrikosta, työaika-suojelurikosta ja syrjintää.